SES

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET EMEKÇİLERİ SENDİKASI

THE TRADE UNION OF PUBLIC EMPLOYEES IN HEALTH AND SOCIAL SERVICES

BATMAN- HAKKÂRİ GÖNÜLLÜ SAĞLIK EKİBİMİZİN ADIYAMAN BİLGİLENDİRME RAPORU

(21-26 Şubat 2023)

Genel Merkezimizin dönüşümlü olarak deprem bölgelerinde başlattığı çalışma kapsamında SES Batman ve Hakkâri Şubeleri olarak Adıyaman'da yaptığımız çalışmalara dair gözlemlerimiz aşağıdaki gibidir.

Çalışmaların Planlaması ve Organizasyonu

Adıyaman'da merkezi bir planlama olsa da buraya gelen grupların planlama ve koordine noktasında sıkıntılar var. Sağlık alanında çalışma yürüten TTB ve genç sağlıkçılarla ortak toplantı ve günlük bilgi paylaşımı yaparak eksiklikleri tespit etme ve birlikte hareket etmeye yönelik akşamları toplantılar yapılarak ertesi günü çalışmaları planlanmaktadır. Yerelde kurulan çadırları ziyaret etme buradaki sağlık emekçileri ile buluşma, gönüllü arkadaşlarla sohbetler geliştirip alana ilişkin önerileri paylaşıyoruz. Çocuklara yönelik psiko-sosyal destek çalışmalarını yürüten arkadaşlarla ortaklaşma ve öneriler paylaşılmaktadır.

Barınma, Beslenme ve Yardımlar

Yıkılmayan ya da hasarlı olmayan bina yok gibi. Şehrin tarım arazisinin üzerine kurulmuş yerleri ise savaştan çıkmış bir kent görünümünde. Şehir nüfusunun çoğunluğu göç etmiş durumda. Hayat neredeyse durma aşamasına gelmiş. Adıyaman merkezde de ihtiyaçların çok büyük kısmı gönüllü yardımlarıyla sağlanıyor.

Yenimahalle Cemevi'ndeki koordinasyon, en örgütlü deprem kriz koordinasyonu olarak önemli roller üstleniyor. Bu koordinasyon bünyesinde şehrin birçok yerinde çoklu işler yürütülüyor. Yenimahalle Cemevi günün belirli saatlerinde şehirde kalan depremzedelerin gelip ihtiyaçlarını karşıladığı çok önemli bir merkez konumundadır. KESK koordinasyonu depolama alanı olarak kullandığımız alana yaptığımız ziyaretimizdeki izlenimimiz buradaki çalışmaların özellikle valiliğin depo sahiplerini tehdit etmesiyle buraya gelen yardımların durdurulduğu yönündedir.

Kentten köylere yoğun bir göç var ve köylerde her evde birkaç aile yaşıyor. Buralara gidişler çok kıymetli, hem Sağlık Bakanlığının planlamadığı sağlık hizmetini sunma hem de ihtiyaçlarını tespit etme, taziyesi olanların taziyelerine giderek acılarında ortaklaşma, onların yanında olduğumuzu hissettirme, onlara dokunma bile psiko-sosyal açıdan çok önemli. Ayrıca giderken elimizde götürdüğümüz bir oyuncak ya da kişisel bakım malzemesi, kendini ifade etme ve taleplerini söylemekten imtina eden kadınlara yönelik onlarla kurulacak diyalog açısından önemli olabiliyor.

Adıyaman köylerinde hasar merkeze oranla daha az ve şehirde yaşayan depremzedeler büyük oranda köylerine sığınmışlardır. Köy nüfusları 3 veya 4'e katlanmış durumdadır. Ancak şehirde yakınlarını kaybettiklerinden deprem travması halen sürüyor.

Can kaybı tam bilinemese de çok fazla olacağı aşikar. Cenazeye ulaşma ve inançlarına göre defnetme önemli sorun olarak devam ediyor. Hala cenazesine erişemeyen çok sayıda depremzede bulunuyor.

Olayın büyüklüğü ve kitleselliği, yas sürecinin hem bireysel hem kolektif olarak yaşama geçirilmesini zorunlu kılıyor. Bununla birlikte yas sürecine yönelik çalışmalar henüz gündemde değil.

Barınma koşulları çok kötü. Hala çadırı olmayan çok sayıda depremzede var. Hem kalabalık hem düzensiz, hem de özensiz. Geçici bir konaklama algısı baskın. Barınma ortamı bireysel ve kolektif sahiplenmesinde ciddi sorun var.

Adıyaman'da malzeme dağıtımı ağırlıklı gıda üzerinde devam ediyor. Giyim dağıtımları kısmen devam etse de kadınlar açısından kendini ifade edememe ve taleplerini söyleyememeden kaynaklı sorunlar daha fazla yaşanıyor.

Dışarıdan gelen gönüllüler çok önemli bir boşluğu dolduruyor ve oraya canlılık, hayat, enerji sağlıyor. Bu da deprem mağdurlarına yalnız olmadıkları hissi ve tutunacak bir dal olanağı sağlıyor. Bölgeye gelecek yardımlar ve gönüllüler hiç eksilmemeli, uzun vadeli bir plan içinde sürdürebilir olmalı. Özellikle gönüllülerin ihtiyaç odaklı ve düzenli nöbetleşerek gelişleri uzun vadeli çalışmalar için kritik önemde.

Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Kurumlarının Durumu

Depremzedeler, irili ufaklı birçoğu evlerine yakın yerlere bireysel çadır alanları kurmuş ve kurmaya da devam ediyor. Adıyaman da 18 tane büyük çadır alanı kurulmuş durumda. Bu çadır alanlarında illerden gelen UMKE ekipleri ve görevlendirilen sağlık emekçileri var. Koordinasyon sıkıntısını halen devam ediyor ve ne yapacaklarını bilemez haldeler. "EFT yaptıklarını -Çocuk aşılarının yapılmadığını ve plansızlığını -Bitlenme ve uyuz vakaları ile karşılaştıklarını" ifade ettiler.

Adıyaman Eğitim ve Araştırma Hastanesi sağlık hizmeti vermeye başladı. Hastanede çalışanlar vardiyalı ve esnek çalışma şekilde göreve çağırıldı. ASM'lerden 5 tanesinin uygun olmamasına ve hasarlı görüntüsüne rağmen kullanıma elverişlidir diye aile hekimleri göreve çağrılmışlar ama binaların durumu, deprem psikolojisi ve adaptasyon sorunu nedeniyle işyerine gelip dışarıda bekleyip içeriye girememe durumları söz konusu, bu da sağlık çalışanları açısından halen sorun olarak duruyor.

Halk sağlığı hizmetlerini Konya'dan gelen ekip devralmış. Konya'nın koordinasyonunda Isparta, Burdur, Kütahya'dan aile hekimleri görevlendirilmiş. Birçok belediye var ancak bu belediyeler de daha çok yardım anlayışı hakimdir.

SES dışında Tabip odaları ve genç sağlıkçıların çalışmalarını yürüttüğü bir revir bulunmaktadır. Ortak faaliyet yürütülmektedir. Günlük revir faaliyetleri dışında köylere ve çadır kentlere ziyaretler yapılmaktadır.

İlaç ve tıbbi malzemeler konusunda ciddi yetersizlik yok iken zaman içinde ihtiyaç duyulmaya başlandı. Türk Eczacılar Birliği (TEB) alanda ve ellerinde oldukça fazla çeşitlilikte ilaç var. Olmayanları da kısa süre içinde temin ediyorlar. Bizlere gelen ilaç yardımlarının da ciddi bir kalem olduğu bilinmektedir.

Sağlık çalışanlarının tıbbi açıdan müdahale alışkanlığı birçok sağlıkçı gönüllüsünde işe yaramıyorum algısına yol açıyor. Saha çalışmalarında toplumla buluşma, dayanışma ve birlikte yaşama geçirme gibi katkılar görmezden geliniyor.

Sanitasyon ve Çevre Sağlığı

Şebeke suyu verilmemekte, ancak tankerlerle verilen temiz su da yetersiz kalmaktadır. Ayrıca suların klorlanması yapılsa da yetersiz ve bilinçli bir çalışma olmamasından kaynaklı tuvalet ve banyo yapımı için suyun kaynatılıp kullanılmaması gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü kendi bulunduğumuz alanda yaptığımız ölçümler de klor oranının eksikliğini çevre sağlığına iletip kısa vadede çözüm olarak su tankeri koyulup bunların klorlanmasını önerdik.

Yaşam alanlarının çöpleri gönüllüler ve depremzedeler tarafından toplanıyor. Ancak toplanan bu çöpler belediye tarafından düzenli olarak toplanmıyor ve buda bulaşıcı hastalıklar ve enfeksiyon açısından risk teşkil ediyor. Çevre sağlığı hizmetlerine (çöplerin toplanması ve bertarafı, sağlıklı içme suyu temini, fosseptik çukur ya da seyyar tuvalet yapılması gibi) yönelik çalışmalar daha geri planda kalıyor.

Belirli bölgelere elektrik verilmiş durumda ama uzun süre elektrik kesintileri oluyor. Genel olarak tuvalet ve banyo sorunu devam ediyor. Bu sorun özellikle gönüllü çalışan olmayan alanlar da ciddi bir sorun ve hastalıkların habercisi olacak gibi duruyor.

Çadır, ısınma, sağlık, tuvalet, temiz suya erişim ve beslenme temel sorunlar olarak öne çıkıyor. Deprem bölgesindeki tüm kentlerde arama ve kurtarma faaliyetleri geç başlamıştır. İlk üç gün içinde yerel halkın ve hızlı gelen gönüllülerin katkısının önemi bir kez daha yaşanılarak deneyimlenmiştir.

Çevre sağlığı ile ilgili ciddi tehditler var. En büyük sorun kullanma suyunun ve tuvaletin olmaması. Yine çöplerin toplanması. Tanker suyunun sağlanması kişisel ve toplumsal hijyeni de güçlendirecektir. Duş alma olanağı çok sınırlı. Depremzedelerin büyük kısmı henüz duş alabilmiş değil, gönüllüler için de bu durum geçerli.

Barınma ve hijyene yönelik çabalarımızın en büyük sağlık müdahalesi olduğu bilince çıkartılmalıdır. Yine bu müdahalelerin tüm depremzedelerle birlikte yapılmasının en büyük psiko-sosyal destek olduğu unutulmamalıdır.

Adıyaman hafriyat çalışmaları devam ediyor. Enkaz hafriyatı gelişigüzel yerlere bırakılıyor. Özellikle organize sanayi bölgesi yakınlarına bırakılan hafriyat ileride sorun yaratacak. Bu alan da hafriyat işini yapanların maske kullanmamalarını iş sağlığı boyutuyla ayrıca değerlendirmek gerekiyor.

PSİKO-SOSYAL DESTEK HİZMETİ ÇERÇEVESİNDE 20-26 ŞUBAT 2023 TARİHLİ ADIYAMAN NOTLARI

Depremde insanlar için ilk elde yapılacakları üç genel kategoride toplayabiliriz.

- Enkazdan, öncelikle, kurtarılabilecek insanları kurtarmak.
- Sonra, yaşamını yitiren insanları çıkartmak.
- Yaşayanların temel gereksinimlerini karşılamak, onları fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlıklarına kavuşturmak. Sosyal çalışma mesleğinin görevi üçüncü aşamada başlıyor.

Bu kapsamda gönüllü olarak oluşturulan ekiple beraber köy ziyaretlerinde bulunuldu. Bizim ve diğer psiko-sosyal destek ekiplerinin ortak gözlemi 0-12 yaş çocukların henüz travma dönemine girmediği, alanı oyun alanı olarak gördükleri ve verilen her şeyi alarak bir depolama ihtiyacı duyduğu ve bu travmanın sonuçlarının bir iki ay sonra daha fazla belirginleşeceği ve buna yönelik hazırlıkların yapılması ve kalıcı çözümlerin hayata geçirilmesi yönündedir. 13 yaş üstü çocuklar ise etkinliklere dahil olmuyor, yetişkinlerle bir dayanışma ve çadırın sorumluluğuna ortak olma hali var, yetişkinler gibi onlar da büyük kayıplarına rağmen hala acıyı tam yaşayamama hali ile birlikte ileride ciddi psikolojik travmalar yaşanacağını ifade edebiliriz.

Bu ziyaretlerde;

- Travmayı atlatamayan birey ve gruplar gözlemlendi.
- Travmalara bağlı fiziksel rahatsızlıklar gözlemlendi.
- Daha çok baskılama yöntemi kullanıldığından akut dönem ve sonrası dönemlerin uzadığı görüldü.
- Depremi kabullenme dönemi aşılmadı.

- Depremle ortaya çıkan özel gereksinim grupları, öncelikle, deprem dolayısıyla engelli duruma gelen sağlam insanlar, bir gecede her şeyini yitirip yoksullar grubuna katılan geçimi normal insanlar, "var olan" barınmasızlara eklenen yeni barınaksızlardır. Sağlığı deprem nedeniyle bozulan insanlardır. Deprem nedeniyle ana babasız kalan çocuklar, ortada kalan gençler, kadınlar, evlatlarını yitiren yaşlılardır. Bütün bunlar, doğal yıkımın boyutu oranınca bir anda ortaya çıkmış ivedi yardım ve bakım isteyen "özel gereksinim gruplarıdır". Bu grupların psikolojik desteğe ihtiyacı acilen karşılanmalıdır.
- Psikolojik sosyal destek adı altında yemek, gıda yardımı gibi aktiviteler kavram kargaşasına yol açmaktadır.
- Birçok kişi köylere göç ettiğinden köydeki çocukların merkezdeki çocuklara göre depremin olumsuz psikolojik etkilerini atlatmaya çalıştıkları gözlemlendi.
- Çocuklarla yaratıcı drama etkinlikleri, boyama, hikâye anlatımı ve eğitici oyun etkinlikleri yapıldı. Bunların devamlılığı sağlanması gerektiği kanaatindeyiz.
- Özellikle Kadınların çekirdek aile yaşantısından geniş aile yaşantısına geçişinden dolayı çıkan olumsuz durumlar depremin olumsuz etkilerini katladı.
- Lise ve üniversitelere giriş sınavına girecek gençlerin gelecekleriyle ilgili kaygılı oldukları sıklıkla dile getirilen bir diğer önemli olgu olarak gözlemlenmiştir.

Yapılması Gerekenler:

- Sosyal Hizmet Uzmanları öncülüğünde psikolojik ilk yardım ve psiko-sosyal destek ekiplerinin oluşturulması ve sahada çalışılması gerekmektedir.
- Bu ekiplerin hem afet bölgelerinde hem de göç alan yerlerdeki depremzedelerle çalışması gerekir.
- Ayrıca sahada çalışan ekiplerin de Psikolojik sosyal destek alması gereklidir.
- Çocuk ve gençlerin eğitim hayatından kopmaması için ve devam edebilmeleri için gerekli destek ekipleri oluşturulmalıdır.
- Birçok kişinin birçok yakını vefat etmiştir. Bu anlamda üzülmelerine ve içlerine boşaltmalarına izin verilip yaslarını yaşamaları sağlanmalıdır.
- Kadın ve geniş aile içi yaşam koşulları göz önüne alınıp gerekli psikolojik sosyal destek verilmelidir.

Batman ve Hakkari SES Şube Gönüllü Ekibi